

МӨНГҮН ДОШКА

Амыдыралчы болгаш тоолчургу чугаа

(Уланчымы, Эгеки № 45, 58 «Шында»).

II.

Черден бежен-алдаа метр хире бедий берген, соңу чүкче шиглиг ужулуп бар чор мен. Чырык деп чүвези — чок-кавыда бугу чүвезер, хундуску дег илден. Дөгээ даанын бакынче чөлөөш шөйлүп үнө бергенни көргөш, дыка магададым. Кызын чөлөөш тыртып турганын көргөн боор. Улуг-Хемниң аай-дедир баскылашкан доштарын чалым хаадаан төттүп баткан көшкелерге демейлеп чор мен.

Шазырал, турупкан саггыш-сеткилим, сулаараан шаг-шинээм ала-чайгаар-ла чугаалаттынмас өөрүшкү биле соолтунгум, хей-аздым көдүрүлгөн, эрес-сорукурдум кирген, ал-бодум аныккысы берген деп апардым. Кайгамчык тааладыгы уяраңчыг аялгасы мени өңейлээниң үйдү чор. Бешки кайгы-тың балкунунда бозин күдү көрүпкөн, ишим-баарым соолаш дээр, чүрээм сиңилээр бодум, ам мага ханып таалап чор мен. Аныямада хөмейлээр дээш чадап каан кичи мен. Салым-чааң чок болганым ол дүрү ийин. Кара-ла бол! Бөгү сугырттырмага 1 сынар бакына сырныналдыр чаңгылап, каргыраалаарымга хову-шөлдөр хөлбөдейилп чыккан ышкаш, боостам хостуг, илдик чок болду.

Амгыдыралчы болгаш тоолчургу чугаа хып тур. Аптараларың оң талазында он дөрт барбаны дие салган. Оларнык кырында шевергин эткен чыгышкыны дөрт эңчек-биле ден-дески кылдыр шыпкан. Чыгышкында биче озолааш тускай ширээ кырында он ийи паштың доскаарында хойталаккы ажыы эртин, шыңайнып тур. Аптараларың солагай ужуңда, сыныңың он ийи адыр мынызын мөңгүңүң каастаан аскыда: лээктиг саргы сыныңың, мөңгүң чүгөн, чуларын кедире кагылаан. Октуг саадакты болгаш ал боозун ханада аскан.

Орун. Ачаа алды-чеди кичи чылдыг удул болгу дег дегем. Кыдырларын хорагыраан алды ширекти дегээм. Азын чүзүң-баазын аңуң чыңиң, шуру-биле ширектеп каастаан, хилтич халтыгы, узуң шөйбөк ширекти орунун үстү бажында кеңилдир салган. Хей көзөңкетиң, хааржактарлыг узуң, бедик үгүрү дег эрчи, чаа шагаларың сава-саңааңың дегээм. Өргээктерде өң-баазын олбуктары түүлүп туруп, үгүлдү чактан. Караң чиргилчиппес турар. Дөрдө узуң, бедик ширээңиң артында олбуктары олдурыңа бедик кылдыр чыгы салгылап каан. Хундугу аалчылар манап турар хире. Байырдыг ширчи кирген.

Өргээңиң да ортуңда — ожуң. Хола пашта шай хайы бээрге, оон-биле акаан-зырааш, мээң кирип келгениңиң алдың дагына эскер бедең. Шайны чаагы чыгы дүңдүрүп чин саргы шаны сагынылды. Мөңгүң-биле хаажылда, чайырдаан мөс домбоке шайын күдүп эскер, шайын үстүң отче, дүңдүкче чакып, йөрүлө кылган, шилдик хөнү сынына хундугуң келгеш, ам на мени эскерип келдү. Бу алдың дагынаңың алдың-чакыр өргээңиде чүге, канчап, чү орулгалыг кирип келгениңиң билбес болганыңан ачаа-ла аңады берген кайгап тур мен. Дагына мени танып каан дег хундугуң-буруңа, менче шиглиг кылгаштаптың. Чызык-чаагай деп чүвези А.В. Хун херелденип турган дег. Кара карактарың оду кытыгып, дески ак-ак дилтериң чайынарып, чугааңа хоюг ак шырайы долбананып келди. Баштай көрүпкөш, тыва телевидениеде корреспондент Сайна Ондур бе деп болдым. Чоокшулаан тум дум мээң черге көрбөзүн кыс болду. Сүрээлээш, шуут-ла көкүгү бердим.

Дагына мени эскерип чоруп турган-дыр. Дыка-ла шынын чугаалады. Турпуканым-даа шын, мээң бузу-ревизиң-даа база шын. Мени канчап-чооп мөгелеп алгаш, шоодарыңа ей турдулар. Оларнык мөрүңе манаа чула чөмөңип, дыштанып алгаш мен. Тыва чөмөн дөккөңүңиңиң мында канчап сөзөңнөңиң көргөн болду, чаразың дырылаар турганар боор.

Өөрүл четтирдим! Кичини чүгүе калды төрөөн кыс думдасын ынчаар күндүлөп болду. Ылдан-ла шынын чугаалады. Чала өскөргөңиңе дыка-ла өөрүл тур мен, думай. Силерниң мурнуңа мен бодум бурулду күлүп кичи-дир мен. Чала-кан тыва аалчы чалаан аалыңа хол даян келбес күнүлүг чүвө-ле болгай. Ам канчаар, чүгүе бурум минип, сөбөйлп каар болган-дыр мен. Таныкып ал көрөлөң, бээр олу. Ал-шола кымыл, кызыл!

Тывалар мөңгүңе кончуп ынак улус. Ынчагыш мени Мөңгүң-кыс деп шола-лап алдыар.

Чарап ат-тыр. Адаарга база эптиг. Мени бодум билдир болганыңа бот-дугайты чүңү чугаалаар деп мен.

Хундугуң боостажы бөдүн чүвө ажырган эвес, чүл-ла чөмөңиңиң. Мөңгүң-кыс мөдө дөкөк, сиркың салып берген. Кум кынып удулдуу-лаа. Отту чаштап келдириме, өргээ ишти бөдүн өртем-кей аларган. Мөңгүң-кысты илдегизеримге, алдың чаладыг суурга кырында бот-ле чүвө кылган, чан чок тур. Мени эскерип кааш: Бодоар Бодоарович, бээр үнүп келиңер — деп, чалааш хөгүтү хундугуңду Дирекциниң хундугааның эгез-төөн бот-ла-дыр деп болан-мышпаан суурга кырыңа чүңү келдирим.

(Уланчылым).

МААДЫРГА БАЙЫР ЧЕДИРИШКИНИ

Ада-чурттуң Улуг дайыны совет кижилерин тиндирген-биле доозулгандан бээр үе-шаг улам ырап, бо чылын оон бээр 49 чыл болганын демдөлээр. Ол төгүлүгү улуг болушкунга бистиң республиканың хей-хей төлөөлери эрес-маадырлыгы биле кирип, аңаа кончуг улуг үгү-хуузуң кириген. Тыва эки турчыларын аразындан бисте бо хүннерде 23 кичи арткаан болуп турар. А Совет Эви-

лелиңиз Маадырлары таптың-ла 9 кичи турган. Бөлгөзүңиз чангыс дигир арткаан Маадырмыс — Николай Николаевич Макаренко бистиң арабысты чурттап, айкалдап чоруур.

Тыва Республиканың Чазааның Баштыгының социал политика талазы-биле оралакчызы Б. С. Шырап Н. Н. Макаренкою бодунуң ажыдаар черинге чалап, хүдээл алгаш, ачаа Чазак-

ЧУРУКТА: шериг комсариаданың төлөөлери Н. Н. Макаренкога байыр чедирит турда, анык журналист Владимир ХОВИГА чурукка тырттырган.

СӨӨЛГҮ КОНГА

«Новелла»

Часкы хүннүң чылыңга кедээр дагларда харлар көрөгип көстүп чыткан. Эрөөн хар суу кылданып, черин кыры-биле аккаш, чиде-лаа бээр. Час — сеткил-сагыштың өөрүшкүзү. Адар-оол Сандыевич чыгызын чангыс зерге бөле дозул кааш, азындаан дужуп алган. Хар чок зерге олуруп алгаш, таанып кысып алган. Ырак эвесте кезек малдар шыгаан харны суксун хандыр чылап тургачтар.

Адар-оол аалынче чага-даа бижээң, улугу чүңү-даа билбес болганар. Бир хүн Адар-оол хайгыла тургаш келгине, кожазы, соңу черин олгу чага сунган. Хол үжүүн ол танып каан. «Адар-оол, сен мени буруудатпай кө», эске эштип алардым, удавас бичиң кижиле болур мен», Шеригден келгинең, сен дег топтуг, ажыгыр кижээ, эңи уруг дужа бээр бээр бээр мен». Чагааны утказы бот-ла болган.

Школа доосканын дем-дегел, ада-ие, башкылар шайлааннар. Эртенги даң хаазын уткуп, аажок өөрүшкүлүг тарал чанганнар. Ол бугу Адар-оолдун боданыңга утундурбас арткаан. Ай-лаңама дээди өөрөдиге черинче дужаап киргеш, өөрени берген. Эске өөрлөрдү база ызы-буру черлерге кирип, өөрөдигезин улам чылап чорупканар.

Шеригден келген эр чыгызын хүлээп алган. Авазы, дааны суглар шунту кады өлгөрүлүп, чыгы оларын айың-биле көкүп чораннар. Кандыгы мал төлүңге ынак дияри шыкаш, малын уткут кичи малга кончуп деп чугаа бар. Адар-оол боду шыкка мал-чы уруг-биле өг-бүлө болгандан бээр эвээш эвес тылдан эрткен. Ам бо чылаң Адар-оол Сандыевичиниң улуг уругу школа доозар. База-ла сөөлгү конга, шыңгы шылагдааар, оон улаштыр өөренир. Ам-даа дөрт уругу — школачылар.

Ады кыштың чылгы ырап бар чораш. Школачы чылдыр болуп, сөөлгү конганы анык бергенде база утка бар деп. Адар-оол Сандыевич билген. Адынын колунуң дымкыташ, чыгы соовче айтпанышкан...

Олга-оол МОНГУШ, Каа-Хем суур.

Ады кыштың чылгы ырап бар чораш. Школачы чылдыр болуп, сөөлгү конганы анык бергенде база утка бар деп. Адар-оол Сандыевич билген. Адынын колунуң дымкыташ, чыгы соовче айтпанышкан...

Айянашпак УГААДЫГЛАР

Хырга кадарыңа ынак. Ырган бунга ынак. Теве чыгарга ынак. Терезиң куужурга ынак.

Өшкү эремчикке ынак. Өлөң өдөккө ынак.

Авраткаа ОНДАР, Чөөн-Хемчик кожуун.

ТОЖУЛАРЫМ

Агаар-бойлус өскөрлүрүн өттүр билер, Аңаар өйдө уйгу-чылдып утуп алар, Соңу чүктүң иви малдыг улуу дег, Чолу чаагай, чымчак хөңүнү тожуларым. Арт-сын ажаар, хемнер кежер хонаштарда Амыдырал-чуртталганы берге-лаа бол, Соок кышка, изиг чайга ундаравас, Соодачал, дөрт сөстүг тожуларым. Калчаа шуурган тайга, сынга ойнай бээрге Халаажырал-муңгаларга алдып орбас, Күзел-соруу сеткил аагын аартыктавас, Хүлөр-хүрөң шырай-арыг тожуларым. Аңаар үңгөш, холу куруг эеп келбес, Алды, динни барба санай иштеп экээр, Төрөөн черин айдыаап каан, дагып чоруур Төрөлзирек, хундугуңуң тожуларым.

Кызыл хоорай. Кызыл-оол ТАБУРАК.

ЧЕВЕР ДУЖУНГА БОДАЛ

Асфальтыңдыг орук чоогу, кедээр шатта, Авам күжүр удул чыдар чевээ вында. Чаны-биле эртин чыда, доктаай дүңкөш, Чалбарышаан чажымы чажып, өргүп тур мен. Чалгынарым чүгүлдөңдир өстүрүп каан Чаян-дөстүг авам мени сагыңан дег: «Соо-мурнуң хынап чору. Орталан!» деп. Чооғумда чагып, сургаан мынып келди. Айдың черге, дигир чорда, вында-хаая Авыралдыг, эңи сөзүң утту кааштар. Эри-лагыр оруктарың уржунуң болуп. Эри чөргө бодумну мен кетеп турдум. Караан шигетеш, удуң берген чевээң дужу — Кара-Сугга хоюм дозул чоруур дүшпа Сеткил-чүрээм уяраңың арттарың кааш. Черге чедир мөгөйгөшчид ахтаныштым.

Кызыл хоорай. Маадыр-оол АРТАА.

ТАРЫС ХЕМИМ

Сөзү болгаш аялгазы Владимир ТАРГЫННЫЙ

Ше-вэр бүт-кең чо-гээң

Шык че-чек-тер-ниң ча-ра-жын. Че-рим-чүр-түм Та-рыс

Шевер буткен ногаң шык, Чөкөстөрүн чарайдың. Чөриң-чуртум Тарыс-Хем Сени мактап ырап каайн Тапта-таскыл эздээң. Тарыс-Хеминиң аржааның Дагылы Тыва чуртунуң Дагырлары чанган. Сениң, изиг аржааннар Чөлбик, хоочун сегидер.

Арга-эним агаары Айдыңды көр магалыг. Экек шай лег бурулуп, Энекейлеп чиней бээр Эминг-домгун аржааның Эддеп бодус чаап каан. Арбын, көвей чоңумга Ачы-дуаң көргүстүң. Авыралдыг аржааным, Алдың хүнге чайына.

АНЫБЫЛДЫГ КУРГАГ СУТ

Нидерландында чүдүргөн 350 тонна кургаг сут сөөрткөн судно Бангладешти Читтагонг деп далай өртөөлүңгө чоокта чаа чедип келген. Далай өртөөлүңгө каайлы акылдакчылары сүтү хыналдага киирерге, вында радиоактивтиг хорананышыкының денелер кедерей бедик болгаш кижилерин амы-тыныңа айыылдыг болган. Ынчаңгаш сүтү дүжүрерин шыгыгы хо-раан болгаш ону чоруткан эвезинче дедир эгидерин Бангладештин эрге-чарыгдалары шийтирилээ.

339 МЕТР ХАНЫ КУНГА

Марста амыдырал бар бе? Бо айтырып бугу кичи төрөлгөңүң шадлаң бээр соңуруңа шадлаң келген. Мн айтырыңа харыны тылар соруда-биле америк өртемденер чоокта чаа 339 метр ханы күйбөс киргеш, вында дигир амытаннар чүңү-биле амытаннар тубарын хайгаар көргөн. Ол күй Гю-далуна, дагыларнда (Нью-Мексико штат) турар. Ол хире чаны күйүн дувунче кирген беш өртемденер шийичи амытан элээп кылган. Ында чон амытаннар: курттар болгаш өске-

Анекдоттар хөктүг чугаалар

Бир шагдаа хем эриңге селгүүстеп чораш. Эзирки кичи хем суунда эштип, шагдаажы алгырган: — Экиң, аңуку! — Казан өңүктөр болу бергенясы ол? — Ады-искервис бисти бугуруп турда, ыңчан-на аңүктөр болу берген бис; канывас-даа чангыс орган-дан үңген-бе болгай бис...

Бир эзирки кичи айдында суг хөөлөөң көрүп каан. Ында ийи кээп «чурт-тай бергеня» күжүр эзиркиңиң база «эскерип» каан, Ынчаңгаш «космонавт» оолур сорула-биле Айнын кырыңа олдурупкан.

Чаныңга келген шагдаа айтырган: — Малгаштыг хөөлбөк кырында чүгө олуруп алганың ол? — Малгаштыг хөөлбөк кырында эвес, а октаргай деглеминде Ай кырында олур мен.

Ийи кулашың арага сандына чедип келген. Ында ийи чус ажып кичи элтеп дег турган. Кудаларың улуг үчүңизин айбыдаан: «Чыгың кичи чүткүң чүткүң чүткүң арай аныда»

КРОССВОРД

Кроссворд

ДОРА ДУРГААР

5. Бин-Хемде чер ады, даң, 6. Сарыг шажың ламазының хеп аймаа, 9. Кичээңгеллиг чорук, оварымча, 12. Хем, Каманың бир алыры, 13. «Ак-көк хөмнериниң кижилери» деп фильминиң маадыры, 14. Орус чогаалчы, тоолчу, 17. Албан-дужаал эдилекчизи, 18. Тыва төрөлбөк, 19. Сан, 20. Улуг ан, 25. Гараа аймаа, 26. Сурагылыг орус өртемден, физиолог, 27. Хойтпак хоюу, 30. Сегиржип алышыкын, 31. Пардалга жанры, 32. Бир харлыгы сыны.

УЗУН ДУРГААР

1. Кер-женир малдарың иштиңи бир органы, 2. Мөөң, ханы сүлгү чер, 3. Тыва чогаалчы, хоочун шыкшы, 4. Соң-гулдарга эрттирер чер, 7. С. Пюрбюнуң шүлгүлү чер, 8. Соок чепсек, 10. 11. Тыва улустуң ырылары, 15. Ак торлаа, 16. Бурулган довурак, ыбаа, 21. Сугга бүргөткен чер, 22. БТУН-нун политбюроудуңиң даргазы, 23. Хем, Окааның бир алыры, 24. Азияда күрүнө нарысылаа, 28. Далган-биле манданылаан быдаа, 29. Хову черде суг бажы.

Апрель 9-та үгөн кросс-дугуң харызымы:

ДОРА ДУРГААР: 1. Дивиган, 2. Маганаты, 3. Дугула, 4. Грач, 15. Угаала, 16. Урук, 19. Шаннал, 20. Ынгаржак, 21. Магалаашкын, 25. Кургамыш, 27. Нямей, 30. Амур, 31. Аскырак, 32. Таң-Анна, 35. Кочетово, 36. Таң-малык, 37. «Октай», 38. Илбөк.

УЗУН ДУРГААР: 2. Ды-ваажан, 3. Чизе, 5. Улар, 6. Адааргал, 7. Одага, 8. Ум, 10. Дашкы, 13. Чыгышкың, 17. Антанга, 18. Аржымак, 22. Шончалай, 23. Кудунжак, 24. Денчеге, 26. Москва, 28. «Садко», 29. Часкы, 33. Утка, 34. Амыл.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

(Май 2-ден 8-ке чедир)

ПОНЕДЕЛЬНИК

10.00 «Полигон».
10.30 «Экин, Пасха».
10.50 Моланың чакыды.
11.15 Чаа салгал... Чедиш-кин.

ВТОРНИК

11.35 Спортчу гимнастика. Делегей чемпионнады.
12.20 Шыдажышкы. Дайын-кыш, күш-ажылдык болгаш чаш назынның инвалиттерине дамчыдыла.

СРЕДА

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.
16.50 Джем.

ЧЕТВЕРГ

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.05 Чедишкни канчаар чедиш алырды.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.

ПЯТНИЦА

12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Ажыл-херек хрониказы.
15.35 Брйж.

СУББОТА

9.00 Джунглини кыйгызы.
9.30 МНР көргүзөр: Тик-так — урулгар программазы.
«Баштайгы кижилер галереясы». Барымдалыг телесериалдың баштайгы көргүзүү.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

11.15 Эртеңги сыйлыс.
12.05 Амдангышышкы.
12.20 Музыкалыг кинопрограмма.
12.50 Марафон-5.

КИНО

10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Рам болгаш Лакхан» (Индия) 14.00, 17.00 шактарда.

15.25 Мен — херэжэн киж мен.
15.55 «Ушгүч чуректери». Уран-чечен фильм. 2-ги фильм.
18.10 «Леопольд диспейнц эеп келгени». Мультфильмнің баштайгы көргүзүү. 3-кү болгаш 4-кү сериялары.

11.35 Спортчу гимнастика. Делегей чемпионнады.
12.20 Шыдажышкы. Дайын-кыш, күш-ажылдык болгаш чаш назынның инвалиттерине дамчыдыла.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.
16.50 Джем.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.05 Чедишкни канчаар чедиш алырды.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.

12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Ажыл-херек хрониказы.
15.35 Брйж.

9.00 Джунглини кыйгызы.
9.30 МНР көргүзөр: Тик-так — урулгар программазы.
«Баштайгы кижилер галереясы». Барымдалыг телесериалдың баштайгы көргүзүү.

11.15 Эртеңги сыйлыс.
12.05 Амдангышышкы.
12.20 Музыкалыг кинопрограмма.
12.50 Марафон-5.

10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Рам болгаш Лакхан» (Индия) 14.00, 17.00 шактарда.

11.30 «Абдуладон», азы Стивен Спилберкке турса каадыгы. Уран-чечен фильмнің баштайгы көргүзүү.
13.00 МЕДЭЭЛЕР.
13.20 Тараачыннар айтыры.
13.40 Делегей чергилг суур.
14.00 В. Малекин.

12.20 «Бриллиантылар кудумчузунга селгүүстөшкени».
13.00 МЕДЭЭЛЕР.
13.20 Тараачыннар айтыры.
13.40 «Көзө мөңгөр».
14.00 «Чем дугайында дөптөр».

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.
16.50 Джем.

15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Сайгардыкы.
16.05 Чедишкни канчаар чедиш алырды.
16.20 «Том Соверния жураалдары». Мультфильм.

12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.25 Ажыл-херек хрониказы.
15.35 Брйж.

9.00 Джунглини кыйгызы.
9.30 МНР көргүзөр: Тик-так — урулгар программазы.
«Баштайгы кижилер галереясы». Барымдалыг телесериалдың баштайгы көргүзүү.

11.15 Эртеңги сыйлыс.
12.05 Амдангышышкы.
12.20 Музыкалыг кинопрограмма.
12.50 Марафон-5.

10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Рам болгаш Лакхан» (Индия) 14.00, 17.00 шактарда.

«Байыр гедирит түр бис!»
Бистин хүндүлүг честивес Кызыл-оол Семис-оолович МОНГУШ Май 1-де 53 харлаар. Ол Барыш-Хемик ко-жуунун «Шенпаэр» совхозна 30 ажыл чыларын дургузунда трактористпел келген, ам-да ол ажылды ажал-давышпаан. Честивес өки механизатор боордан аңгыда, бир кыстың дөрт оолдун төлөтинг адазы база бир чаптанчыг чаштыг ынак кырган-ачазы.

«Байыр гедирит түр бис!»
Бө өг-бүлө — салгал дамчаан механизаторларнын өг-бүлөзи. Оон херэжэн ээзи — угбасы Лилия Ооржаковна Монгуш база оолдарының ужу — шупту механизатор мергендилги, боттарының үлдү-жузуун совхозуун көг-жүлдөзине кирип аңжал чоруурлар.

«Байыр гедирит түр бис!»
Хүндүлүг честивес Кызыл-оол Семис-ооловичге төрүт-түнгөн хүнүн таварыштыр бижыг калдыкшылды, эгээртин-мес аас-кежини, аңжал-жынгиче чедишкенини, узун на-зынны чүрэвистинг ханызындан күзеп тур бис.

«Байыр гедирит түр бис!»
Кызыл хоорайда чурттап чоруур чуржааттары: Елена, Виктор Севекиттерниң, Зоя, Анатолий Кан-чыр-оолдарына база Эркин кожуунун Мөренде чурттап чоруур Тамара, Каадыр-оол Баадырларның өг-бүлелеринден.

«Байыр гедирит түр бис!»
Ханлагайтында аңжалдап, чурттап турар бистин ынак аакысы Май-оол Селен-оолович МОНГУШ Майның 1-де таптыр-ла 40 харлаар. Акыбын төрүтүнгөн хүн-биле байыр чедирбизаан, бижыг калдыкшылды, аас-кежини болгаш узун назы назыларын күзөдүз.

«Байыр гедирит түр бис!»
Дунмазы Сергей, кени Надя, уруллары Сайлык, Отчугаш, Сайдам Монгуштардан.

«Байыр гедирит түр бис!»
Екатерина Шини-Барынова ОНДАР май 5-те 40 харлаар. Ол үш уругунд ынак авазы. Сүт-Хөл кожуунун хереклекчилер нийтелинде ол ам 22 чыл ажыг уениң иштинде аңжалдап турар. Ол болдун аңжал-мергежилге бердинген болгаш кажан-кезээле харысалгалыг. Оон «Совет садыгының терини» деп хөрөк демээ-биле шаңгаланыла таварыла эвес. Ол амгы үеде коллектив-тин үлдүгүзүзүн салгы талазы-биле оракачызында аңжалдап турар. Бичаанга төрүтүнгөн хүнүн таварыш-тыр анаа бүгү-де өки чүүлдерин күзөвешпаан, кан дег калдыкшылды, узун назылап чурттаарын, аас-кежини кү-зөдүз.

«Байыр гедирит түр бис!»
Уруллары Артыш, Айдыс, Аржаана, өөнүц ээзи Валерий Ондар база эш-өөрлери.

«Байыр гедирит түр бис!»
ЗЛАТОУСТАН ИЗИГ БАЙЫР!
Бистин авазы Мария Долановна ЛОНСАН май 5-те 46 харлаар. Аавыс Булун-Терек ортуман школазында үр чылдарда аңжалдап турар. Ол үген-кирген чогуна эптиг-ээлдек болгаш хүндүлөчүлөк. Ол дөрт уругунд ынак авазы. Бичаанга өрүм ынак авазына төрүтүнгөн хүнүн таварыштыр изиг байырың чедирип, амдырал-чурт-талгазың, аңжал-жынгиче чедишкенини болгаш аас-ке-жини, кан дег бижыг калдыкшылды, бистин авазына үр-де чылдарда омак-хөлүг чурттаарын сеткилдиг ханызын-дан күзөдүз.

«Байыр гедирит түр бис!»
Шериг албанында оглу Амир.
Бистин огулусу Кан-оол Сүгеевич ЧАНЗАННЫН төрүтүнгөн хүнү — май 3. Огулусу өг-бүлөзи-биле Кы-зылда чурттап, боду 3-кү АТБ-де чолаачы бооп аңжалдап турар. Ол азылганга кызыман, ажи-төлүнге ынак, үлгер-лиг ада. Огулусу шериг хүлээлгезин Афганистанга эр-тиргеш келген. Бичаанга ынак огулусуна төрүтүнгөн хүнүн болгаш удаасы келер Тилелге хүнүн таварыштыр бижыг калдыкшылды, аас-кежини, өөрүшкүнү, узун на-зынны күзөв-дир бис.

«Байыр гедирит түр бис!»
Хүндүк-биле авазы Елизавета Хертековна, ачазы Сүте Салчаквич Чанзаннардап.

«Байыр гедирит түр бис!»
АНЫЯКТАР ХҮРЕЖИНЧЕ КЕЛИНЕР!
Республиканың күш-культура болгаш спорт комитеди база «Арзылган» деп спорт клубу 1977-1979 чылда төрүтүнгөн аныяк оолдарың авазына республика мар-гылдаазын эртирер. Анаа кожуунуңарның, пайысала-дың эң шилдеңи 64 аныяк мөгелери күнүн шеңерин Маргылаанн кол спонсору — Россия Федерациязы-ның спорт мастери Кызыл-оол Монгуш (Сүт-Хөл). Хуреш май 7-де «Хуреш» стадионга 12 шапта өгөлөр.

«Байыр гедирит түр бис!»
ОРГКОМИТЕТ.
САДЫП ТҮР БИС
Будун өңү дерининге четчир эки шынарлыг кидис салгы түр бис. Өртөз — туда санажалга-биле 2 мил-лион рубль. Харылзажыр телефону — 3-59-56.

«Байыр гедирит түр бис!»
АГААР
градус чылыгга чедер, чам-дык кожуунуңарга 6 градус соор. Кызылга шокар булут-таар, бичиң чаар. Хаттың күжү 9-14 метр чедер, дүне 18 метр чедир хадыр.

«Байыр гедирит түр бис!»
Бөгүн республикага кө-жүп турар булуттарлыг, бичиң чаар хүн болур. Соңгу-барың чүктен хаттың кү-жү 9-14 метр чедер. Агаарның температуразы хүндүс 7-12 градус чылыг, дүне 3 градус сооктан 2

«Байыр гедирит түр бис!»
Тыва Республиканың Парлалга болгаш информация талазы-биле күрүне комитеди, Тываның Журналистер эвилели, республиканың парлалгазының хоочуну, «Тувин-ская правда» солунга хой чылдарда аңжалдап келген журналист Тимофей Васильевич СЕРМАВКИННИН

«Байыр гедирит түр бис!»
үр болгаш аар араанының соонда мөчээни-биле холбаш-тыр оон төрөлдөргө болгаш чоок кижилеринге ханы ка-жыдалды илгерилеп тур.

«Байыр гедирит түр бис!»
«Шың» солунуң коллектив республиканың парлал-газының хоочуну, «Тувинская правда» солунга хой чыл-дарда аңжалдап келген журналист Тимофей Васильевич СЕРМАВКИННИН

«Байыр гедирит түр бис!»
үр болгаш аар араанының соонда мөчээни-биле холбаш-тыр оон төрөлдөргө болгаш чоок кижилеринге ханы ка-жыдалды илгерилеп тур бис.

«Байыр гедирит түр бис!»
Чөөн-Хемчик кожуунун суд, прокуратура органнары ук органга хой чылдарда аңжалдап чоран Мөңгө Базырович ИРИГТИН

«Байыр гедирит түр бис!»
хенертен мөчээниң дыңнагышыаан, оон өг-бүлөзинге, чоок кижилеринге ханы кажыдалды илгерилеп тур.

«Байыр гедирит түр бис!»
(Солунуң дараазында номери май 5-те үнер).

«Байыр гедирит түр бис!»
АГАР САНЫ: «Тыва сообанк» № 363505.

«Байыр гедирит түр бис!»
Тыва Республиканың Пар-лаалга болгаш информация талазы-биле күрүне комитеди-нин типографиязы, Кызыл, Шетиниң болгаш Кызыл ко-жунуңу болгаш № 1.

Кызыл хоорай. Красноармейская кудумчузу 100. Индекс 667000.
РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Н. С. Базыр (кол редак-торнуң орадакчызы) А. Б. Монгуш М. Д. Оюн (харысал-галы секретарь), М. М. Саа (кол редакторнуң орадакчызы) Н. С. Эрген.
РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-84; келген кижилер үлгүлөр дүлөр чөп — 3-34-26; апа редакторнуң орадакчылары — 3-33-91; — 3-34-17; харысалгалыг секретарь — 3-34-92; орадакчы-лары 3-45-93.
КИЛДИСТЕР: нийтигел амылары — 3-34-19; 3-34-98; үлетпур — 3-34-49; 3-36-73; көзөз ажал-агы — 3-41-16; культуру үлгүлөрүлгезинде болгаш чогаал — 3-39-18; медээлер болгаш спорт — 3-36-82; 3-34-57; оулаа — 3-34-39; 3-34-93; кагаа — 3-39-03; корректорлар — 3-41-22; үлдүгүлүк — 2-27-41; солун келбейн барганда — 3-57-99; 1-14-94; бухгалтерия — 3-37-11.
МАЙ 2-ДЕ «НАЙЫРАЛ»: «Сарыыл чок ийги ужураалдар» 9.30, «Үнүл олурар хүн» (2 сериялыг) 11.20, 13.40, 16.00, 18.20 шактарда. «ВОСТОК»: «Эр улус бөлүгелешкени» (Россия) 16.45.
МАЙ 3-ДЕ «ОСТАНИНО» канал БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 4 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 6.00 МЕДЭЭЛЕР. 6.35 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 6.45 ЭРТЕН. 9.05 Шимчөөс хөрөгнү рыно-гунуң дугайында допчу-лал. 9.20 «Сааскан». 9.40 «Петербургтун чажыт-тары». Уран-чечен фильм. 9-кү сериязы. 10.40 Аян-чорукчулар клубу. 11.30 Джем. 12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 5 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 6.00 МЕДЭЭЛЕР. 6.35 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 6.45 ЭРТЕН. 9.05 Шимчөөс хөрөгнү рыно-гунуң дугайында допчу-лал. 9.20 Мультфильм. 9.30 Тоол-даа эгеледи. «Күш сүдү». Уран-чечен фильм. 10.30 Футбол. Уемближе орукка. 11.30 Делегей улустарының чогаалдыгызы. 12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 6 «ОСТАНИНО» канал 6.00 МЕДЭЭЛЕР. 6.35 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 6.45 ЭРТЕН. 9.05 Шимчөөс хөрөгнү рыно-гунуң дугайында допчу-лал. 9.20 Мультфильм. 9.30 Тоол-даа эгеледи. «Күш сүдү». Уран-чечен фильм. 10.30 Футбол. Уемближе орукка. 11.30 Делегей улустарының чогаалдыгызы. 12.00—12.10 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 7 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 6.45 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.00 Ажылгыр кижиниң суб-бота эртеңи. 7.35 МЕДЭЭЛЕР. 8.10 Адааның оюннар. 8.40 Лама сөзү. Смоленски-ниц болгаш Калининград-тың митрополиды Ки-риллдың мөзү-шынар ду-гайында номналы.
МАЙ 8 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.10 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.25 МЕДЭЭЛЕР. 8.00 Сагыш-сеткил көдүрө-ннин шагы. 9.00 Узуктелишкни чокка. 9.30 Эртен эрте. 10.30 «Полигон». 10.30 «Спортлото». 10.45 Амдызында дөгер-е-зи бажында. 11.15 Эртеңги сыйлыс. 12.05 Амдангышышкы. 12.20 Музыкалыг кинопро-грамма. 12.50 Марафон-5. 13.30 Марафонның бичиң хоо-райлары. 14.00 «Иңф болгаш Герку-лес». Мультфильм. 14.10 «Кустонун команда-зының суг адаанга аян-чоруу». 15.00 Медээлер. 15.15 МНР. 15.55 Аян-чорукчулар клубу. 16.45 Шапталка.
МАЙ 9 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 10 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 11 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 12 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 13 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 14 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 15 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 16 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 17 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 18 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 19 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 20 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 21 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 22 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 23 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 24 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 25 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 26 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 27 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 28 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 29 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 30 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.
МАЙ 31 БИРГИ ПРОГРАММА «ОСТАНИНО» канал 7.15 Эртеңги сула шимчээш-киннер. 7.30 УЛУГ-ХҮН. 8.15 Мультфильмнер. 8.35 Владимир Девятов ырлар. 9.15 Армистинг талазы-биле делегей чемпионнады. 15.00 МЕДЭЭЛЕР.